

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, fél éves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,

a lap szellemi részét illető közlemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

csimzandók.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János; Berde Áron, Szentgyörgyi József, Vörös Sándor,**
helyettes szerkesztő: **Szabó Sámuel.**

Tartalom: Pályázati hirdetmény, (k.-monostori). — A székesfehérvári országos kiállítás 1879-ben. — mezőhegyesi fajmárhákrol. Ugron Gábor. — A magyar-erdélyi szarvasmarha fajtáról. K. — A fehér pillangók ügyében. Dr. Szaniszló Albert. — Egy üdvös intézkedés, (pillangó pusztítás). — Tortrix Sopron vidékén. — Könyvismertetés, (gazd. jogisme). Dr. Kolozsvári Sándor. — Választmányi ülés jun. 3. — Közmondások. Ebner Sándor. — Időjárás. (Orbán napja). Gazd. tudósításnk: Sz.-Fenes, Sz.-Régen, Cserhalom-táj. — Hirdetések. — Piaci árak.

114. — 1878. szám.

Pályázati hirdetmény.

A kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézetnél az 187⁸/₀-ik tanévre az I-ső éves tanfolyamban nyolcz állami alapítványi ösztöndíjas és tizenkét szabadhely megürülvén, ezeknek betöltésére ezennel pályázat hirdetetik.

Ezen helyek elnyeréséért való folyamodványok a következők szerelendők fel:

I. Az állami alapítványi ösztöndíjas helyeket illetőleg:

Ezen helyeket az alapítvány értelmében kizárólag csak Erdély vagy kapcsolt részeiben született, iskolai tanulmányait sikerrel végzett, vagyontalan ifjak nyerhetik el. Az ösztöndíj áll: teljes élelmi ellátásból, az intézetbeni lakás, fűtés és világításból, a folyamodó által hozandó ág- és törülközőneműek mosatásából, esetleg ingyenes gyógykezelésből és a tandíjmentességből.

Az ezen helyekérti bélyegmentes folyamodványokhoz melléklendő:

1. Iskolai bizonyítvány legalább 6 gymnasiumi, vagy 6 real, vagy 6 polgári iskolai osztályról. Több osztályt vagy érettségi vizsgát felmutatók előnyben leendnek.

2. Keresztelő levél a születési hely s legalább betöltött 16 éves kor igazolására.

3. Szegénységi bizonyítvány.

4. Orvosi bizonyítvány az egészséges, ép testalkat igazolására.

5. Szülői vagy gyámi nyilatkozat, hogy a folyamodó részére a szükséges kerti kézi eszközök (kés, olló, körülbelül 4 frt érték) beszereztetnek s 5 frt biztosíték érette letéttetik. E biztosíték a tanulónak a pálya végeztével vagy egészen, vagy a rontási érték letudásával visszaadatik.

II. Az intézeti szabadhelyeket illetőleg:

Ezen helyek élvezetében az Erdély és kapcsolt részein kívül szülöttek is részesülhetnek. A szabadhely áll havi 17 frt élelmi költség lefizetése mellett, ugyanoly ellátásból, a minőben az ösztöndíjasok részesülnek.

Az ezen helyekérti folyamodványokhoz melléklendő:

1. Iskolai bizonyítvány, mint fennebb.

2. Orvosi bizonyítvány.

3. Szülői vagy gyámi nyilatkozat, hogy a folyamodóért a fentebbi szükséglet beszerzésén s a biztosítékon kívül a 17 frt havi élelmi pénz előlegesen s a fél évenkénti 10 frt tandíj pontosan fog fizettetni.

Ezen ügybeni folyamodványok f. év július hó 15-éig a m. kir. gazdasági tanintézet igazgatóságához Kolozs-Monostoron (u. p. Kolozsvár) benyújtandók.

Ez alkalommal egyuttal tudattatik, miszerint az intézetre kül-hallgatók is felvétetnek s számukra a bejelentési határidő f. év szeptember 30-ka.

Az intézet „Értesítője“ kívánatra megküldetik.

Kolozs-Monostor, 1878. év május hó 24-én.

Vörös Sándor,
igazgató.

A székesfehérvári országos ipar-, termény- és állatkiállítás.

Fennirt nagyérdékü kiállítás végrehajtó bizottságától következő sorokat vettük:

„Tekintetes szerkesztőség! Becses lapjokban — addig is, míg a részletesebb tudósítást megküldjük, — legyenek szivesek a hazai közönség tudomására hozni, hogy

-- Székesfehérvárott 1879-ik évben országos ipar-, termény- és állatkiállítás rendeztetik. A kiállítás 1879. május 10-én nyitattik meg és tart június 1-ig. A kiállítási bizottság a fehérmegyei gazdasági egyesület tagjaiból, Fehérmegye és Székesfehérvár törvényhatóságának bizottsági tagjaiból és Székesfehérvár iparos és gazdaközönségéből alakult meg s a szervezeti munkálatokat már befejezvé, a végrehajtó bizottság működését megkezdte. A kiállítás hivatalos közlönyéül a „Székesfehérvár és Vidéke“ czimű, hetenkint kétszer megjelenő lap választotta, mely a kiállítás érdekében történendő minden mozzanatról hű és gyors tudósítást hozand.

Székesfehérvár, 1878. márt. 12.

A székesfehérvári országos kiállítás végrehajtó bizottsága.

A mezőhegyesi fajmarhákrol.

Az „Erdélyi Gazda“ 21-ik számában foglalt közleményben, a nálam levő tenyész-tehenekre is hivatkozás történt. Ez okból kötelességemnek ismerem saját tapasztalataimat leírni s Kún István barátomnak észrevételeire reflektálni.

Én 2 négy, 2 három és 2 egy éves üszöt vettem. Haza hozva kötélre fogtam. A szabadság hiányát és a havasi takarmányt megsínylették, főleg azért is, mivel rugtak, dőttek s ezért a cselédek itatni és etetni rosz kedvvel, félve mentek. Minél ifjabb volt a tehén, annál kevésbé sínylett. A két évesek nem sokat soványodtak. Egy hónap óta félhavasi jellegű fensikon legelnek, egészen helyt vannak, kiteltek. Egy bika két év óta van nálam és egy pillanatig sem látszott az égaljtól, a táplálék miatt szenvedni s oly nagyra, szépre fejlődött, mi várakozásomat felülmulta. Ebből arra következtetek, hogy nem a fajban van a baj oka, hanem a gulyából istállóra, legelőről jászolra, szabadságból kötélre való jutás okozza elkedvetlenedéseket, étvágytalanságokat, különben a bikán is mutatkoznia kellett volna a jelenségeknek.

Hogy nem a fajban van a hiba, mutatja azon eset is, hogy midőn februárban a déli órákban kerítés közé csaptam teheneimet, minden soványságuk daczára oly izom-erejük volt, hogy öt szál deszka magas kerítésen helyből átugrottak és a kertbe szaladtak.

Az elvetelés soha sem faj, hanem egyedi hiba szokott lenni. Nálunk legtöbbször a rosz cseléd rosz bánásmódja okozza. Igaz, hogy a vasúti fel, vagy leszállításban ütést szenvedvén, egy tehenem elvetélt, azonban a többi szerencsésen borjuzott, borját jól táplálja, a borjak elevenek és szépek. Van oly fél éves bika borjam, mely az erdélyi tehének egy éves

borjaival vetekedik nagyságra. A tehének nem fejhetők, vadak és felesleges tejük nincs, mivel elődeik gulyában éltek és tejelő képességük nem fejlesztetett.

Több félvér borjat ismerek, azok is jól sikerültek. Hogy a félvér állatok mennyire lesznek tenyészképesek, miután csak két éve, hogy e téren foglalkozom, előttem a jövő titka; de sem Gr. Lázár Mór, sem Gr. Bethlen Kamillónál jónál egyebet nem eredményezvén, — kik félvér gulyákat alakítottak — azt hiszem előnyös lesz.

Miután minden újításnak eo ipso ellensége a gazdák igen nagy része és örvendenek, ha valamiről oly lehangoló tudósítást olvashatnak, mint a Kún István barátomé, mert ezzel indolentiajukat igazolják; bocsássa meg, hogy saját sikertelenségének okait felvilágosítsam. Ez kétféle. Egyik az anyagban, másik a cselédben van.

Együtt vásároltunk 1876-ban Mezőhegyesen. A Kún István által vásárolt tehének részben igen vének (12—14 évesek) voltak az áthonosításra; részben süllyben szenvedtek. Ezért aztán a szerencsétlenséget nem a fajnak kell betudni. A Makraytól vett marhát nem ismertem. Másodszer: gulyából vett szarvasmarhához nem rest, nem félénk, tehát nem oláh béres való.

Mi a szerkesztő megjegyzését illeti, az újabb bizonyosága, hogy az erdélyi viszonyokat nem ismerik annyira, mint Skocziaét, Algauét; hisz az erdélyi fajta szarvasmarha, arányaiban egy a magyarországgal és épen olyan lapáymarha, mint a magyar, mert az erdélyi fajta nem egy a bukovinai, moldvai apróbb és hegyi fajtával. Akkor szarvasmarha, oly nehéz ökor, mint az erdélyi faj: már nagyságánál fogva sem lehetne havasi fajta.*)

Ugron Gábor.

A magyar-erdélyi szarvasmarha fajtáról.

Idegen ajku írók, ha nem is rosz akarat, de tájékozatlanság folytán igen sokszor tüntették fel már a mi szarvasmarha fajtánkat oly színben, a milyen azt meg nem illette; oka ennek legtöbbször az volt, hogy az illetők oly magyar leírások és rajzok után indultak, melyek maguk is egy vagy más tekintetben hibásak voltak, vagy ha a természetben látott magyar marháról készítették leírásukat, legtöbbször azon hibába estek, hogy nem a jobb átlag lebegett szemük előtt, hanem vagy a legkiválóbb vagy a legrosszabb példányok egyike vagy másika szolgált leírásuk alapjául. Nem lehet tehát csodálni, hogy idegen ajku leírásokban a fajta kiváló tulajdonai s hibái egy tanulságos egész képpé talán soha össze nem olvadtak, hanem azok vázlatos, elmosódott, sokszor pedig hibás vagy eltorzított vonásokban kerültek világ elé.

Azon idegen ajku írók között, kik a mi szarvasmarha fajtánkról türethető vagy épen jó képet adtak, újabban Rost, haddrupi gazdát említhetjük fel, ki „Die rationelle Rindviehzucht“ czimű művében következőleg ír:

*) A szives figyelmet ez ügy érdekében köszönettel vettük és továbbra is kérjük.

„A magyar erdélyi marha teste — tekintvén a viszonyokat, melyek között felnő és a cél, a melyre tenyésztetik és tartatik — egészben véve erőt, az egyes részek között jó arányosságot mutat.

A fej fenn közép szélességű, a száj felé elhegyesedő; az orrosont gyakran kissé ivelt. A szarvak hosszúk, a végeik ökröknél sokszor 180 cmnyire, teheneknél 100 cmeternyire elállnak egymástól; különben finom szövetűek, világosak s kedvezően görbültek. A szemek oldalt állók, nem igen barátságos tekintetűek. A nyak közép erősségű, a mell erősen fejlett, a lebeny nem nagy. A has hosszú s kissé felhuzott; a csipők egymástól elég távol — s öregebb állatoknál erősebben — kiálló. A far egyes állatoknál a kellefőnél lejtősebb, másoknál (egész a farkig) egyenes s ekkor az erős fark nincs mélyen tűzve. Színe fehér, fehér hamvas-szürke, ezüst szürke. A magyar marha munkában oly erőfelfejtő, a milyen tán egy más fajta sem; e tekintetben nem hagy semmi kívánni valót fenn.

A valódi nagy magyar marha, másként a hosszú szarvu síki marha azon időből származik, melyben a magyarok még nomád életet éltek s valószínű, hogy e fajta egész tisztán tartotta fenn magát. Legelterjedtebben fordul elő a Tisza és Duna közti síkságon, hol eredeti minőségében szemlélhető. Erdélyben ezen marha — általában véve — valamivel nehezebb.

A mily kitünőnek mondható a magyar marha, mint erőfelfejtő és hizó, ép oly kis értékűnek mondható, mint tejtermelő.

Az ökrök és tehenek részint istállóban részint a mezőn legeltetés által hizlaltatnak.

A hizott állatok közönségesen már akkor eladatnak, mikor félig, vagy valamivel azon túl — meg vannak hizva. Ilyen állapotban a jobb ökrök 600—750 kilo élősúlylyal bírnak, a tehenek pedig 350—550-nel.

A jól tartott s helyesebb alkatu magyar ökrök méretei körülbelül a következők:

Hosszuság a fejtől a far végéig	2·750—2·850.
A törzs hossza (nyak nélkül)	1·450—1·550.
Mellső magasság	1·600—1·650.
Hátsó magasság	1·570—1·620.
A törzs magassága (lábak nélkül)	0·860—0·920.
A mellkas körmérete	2·490—2·590.

A mily kedvező a magyar marhának élő- és vágósúly közti aránya, ép oly kedvező a hús és zsír közti aránya. Van eset, hogy 100 kilo husra 30 kilo zsír esik.

Egy, az osztrák-magyar monarchia barom-állományáról szóló munkában a magyar-erdélyi szarvasmarhára vonatkozólag következő nagyon igaz megjegyzések olvashatók:

„A magyar marha igavonó képessége s ereje vetekedik egy lóéval. Kivéven a tulajdonképeni síki marhát, nincs Európában egyetlen fajta, mely a magyar marhával versenyt dolgozni képes volna. Két jó magyar ökrrel rendes körülmények közt naponként $\frac{2}{3}$ hektárnyi földet lehet felszántani. Jó úton két magyar ökr 2300 kiloyi terhet elhuz. E tulajdonai mellett a magyar marha tartása könnyű és olcsó, mert legkevésbé sem válogatós a takarmányban s úgy látszik a szalmát és más kevés értékű takarmányfélét Európa egyetlen fajtája sem érté-

kesíti úgy, mint ez; valószínű, hogy sokkal erősebb emésztő képessége van, mint más fajtáknak s e tekintetben a bivalyhoz hasonlít. Talán hibául tekinthető nála, hogy nagyon lassan fejlődik, úgy hogy 4—5 éves korában van csak teljesen kifejlődve, mikor erőfelfejtésre s hizásra is leginkább képesítve van; e mellett hátránya még, hogy e fajta bornyui — aránylag az anya súlyához — kicsinyek, vagyis kevés húst hoznak magukkal a világra.

Jó tartás mellett egy magyar tehen évenként 1000 liter tejnél többet nem ad. Közönséges tartás mellett 500 literen felül ritkán ad évenként.

Tekintetbe kell vennünk azonban azt, a mit Hengweld a magyar marha tejelési képességét illetőleg megjegyvez, hogy t. i. „Ha tekintetbe vesszük a csekély mennyiségű takarmányt, melyet a magyar marha kap s mely alig képes az állatot meglevő súlyában megtartani, bizonyosan másként fogunk itélni, vagyis itéletünket ahhoz fogjuk mérni; mert hasonló körülmények közt a világ legjobb tejelő fajtája sem képes nagy tejelet felmutatni, még kevésbé azt meg is tartani.“

En úgy találtam — folytatja Rost — hogy a magyar marha annál jobb tejelő volt, minél jobban tartatott fiatal korában. Csekély tejhozama tehát, úgy gondolom, részben azon tartástól függ, melyben születésétől kezdve első borjuzásáig részesül. Hitem szerint a borjuk s egyáltalában a fiatal állatok rossz tartása az oka annak is, hogy a marha oly lassan fejlődik s végül úgy hiszem, hogy ha a vemhes tehenek jobban tartatának, nehezebb bornyu lenne az eredmény.“ —

A mint az előbbiekből kitünik, Rost — általában véve elég hü képet nyujt a magyar szarvasmarháról, midőn azonban hiba gyanánt tünteti fel a fajta lassu fejlődését, elfeledi azt, hogy ha fejlődése gyorsabb volna, ez valószínűleg szilárdsága és tartóssága rovására esnék; de másrésről mikor mint rossz tejelőről beszél — dicséretére legyen mondva — nem feleli el tejének tartalora dús voltát felemlíteni, mi mutatja, hogy nem részre hajló. Különböző közleményének végén kifejtett nézete színtén figyelemre méltó. (Veterinarius.) K.

A fehér pillangók ügyében.

Megengedi a t. szerkesztő úr, hogy helyreigazítsak egy téves elnevezést, mely az „Erdélyi Gazda“ közelebbi számában olvasható volt. A helyreigazítást annyival inkább szükségesnek látom, mert ugyanezen tévedés ugyancsak az „Erdélyi Gazdába“ a múlt nyáron is előfordult.

Az „Erdélyi Gazda“ 186-ik lapján ugyanis a fehér pillangók nagymérvű megjelenése alkalmából, „Galagonya özőndék“ czim alatt szólva, az mondatik, hogy azok káposzta pillangók; holott jelenleg Kolozsvárt aranyért sem lehetne kapni káposzta pillangót; legalább én ezen napokban egyet sem láttam. Azon fehér szárnyu s fekete erezetű pillangó pedig, mely jelenleg ezrével röpdés, melynek hernyói gyümölcsfáink leveleit megették galagonya pillangónak (vagy ha úgy tetszik, galagonya özőndék) latinul *Pieris Crataegina* k nevezetik; mivel egyebek közt a galagonya

leveleire is rakja tojásait. Németül Baumweisslingnak mondják, mely elnevezés mindenestre jobban talál, mint akár a magyar, akár a latin név. Ez a pillangó évenként csak egyszer látható s ez évben Kolozsvárt maj. 26-án vettem észre őket először, míg a múlt évben valamivel később, nevezetesen június 1-én.

Van egy fehér pillangó, melyet csakugyan káposzta pillangónak, latinul *Pieris Brassicae* neveznek, mert hernyói káposztaféleken s a kerti veteményeken élnek; ez olyan nagy ugyan, mint a jelenleg röpkedő galagonya pillangó, de fekete erei nincsenek, hanem az első pár szárny mellső széle és szöglete, valamint a szárnyakon részint alól, részint felül is található pontok feketék. Német neve Kohlweissling és pedig megkülönböztetésül egy kisebb termetű, többé kevésbé hasonló életmódu fehér pillangótól, der grosse Kohlweissling. E pillangó rendszeren kétszer jelenik meg nálunk egy esztendőben; első megjelenési ideje már elmúlt, második megjelenési ideje pedig juliushó végén van; s így a galagonya pillangóval egy időben soha sem szerepel.

E két nagy fehér pillangófajon kívül, tapasztalásom szerint 4 kisebb termetű fehér pillangófaj szokott Kolozsvárt nagyobb számmal feltűnni (értem a *Papilionida* családból).

Ennyit akartam mondani az említett tévedés kiigazítására és ha már belekezdtem: szóljunk még egyetmást a most röpülő fehér pillangóról, mely tehát nem káposzta pillangó, hanem galagonya pillangó.

A galagonya pillangó pusztítását a fejlődés különböző szakáiban lehetne eszközölni:

1. Most a pillangók szedésének volna ideje s ha valahol azok szedésére jutalom tüzetnék ki — mint ez pár év előtt Békés-Gyulán történt — helyes volna a jutalmazásnál tekintettel lenni a nőstény pillangók nagyobb jelentőségére, mert ezek rakják a tojásokat pl. egy nőstény 5 himmal számítana egyenértékűt. Ha néhány pillangót összefog az ember és azokat apróra megnézi, könnyen ráakad a két ivar közt levő különbségre; ugyanis a.) himnél a csáp végén levő bunkó teteje kisebb, nősténynél nagyobb kiterjedésben van fehéren színezve, b.) a nőstény potrohosabb, c.) himnél a szárnyerek kivétel nélkül feketék, nősténynél pedig részben barna vagy fahajszínűek; miért is ezen példányok már távolabbról nézve is kissé piszkosoknak tűnnek fel a himekhez képest.

2. Később, ha már a pillangók eltűntek, lehetne azon faleveleket leszedni, melyekre a tojások rakattak s ezeket megsemmisíteni.

3. Legelfogadottabb eljárás a hernyózás, a melyet szoktak is alkalmazni, de mint a jelen évi tapasztalat is mutatja, nem elég pontossággal és nem is mindenki.

Ezen pusztítási módokon kívül a szorgalmas kertész a bábokat is kézzel le szokta szedegetni, valamint a hernyózás mellett itt-ott visszamaradt és megnövekedett egyes hernyókat.

Ha minden módon neki állanánk e lepke pusztításának és pedig nem csak gyümölcsöseinkben, hanem a szomszédos kőkénybokrokra és más fákra is ügyelnénk egy kicsit, mégis csak lenne sikere fáradságunknak. Taschenberg (*Das Ungezie-*

fer der landwirthschafil. Culturgewächse stb.) azt mondja hogy már vagy 40 év óta a galagonya pillangó a gyümölcsstenyészésre nézve nem bír jelentőséggel. Az ő tapasztalatai Németországra vonatkoznak, alkalmasint ott jobban utána lattak a dolognak.

Igaz, hogy a természet fog módot találni ezen tulzaporodott lepkék, illetőleg hernyók megfogyasztására; de meglehet, hogy ezen segítség késni fog egy kicsit s addig még sok kár eshetik gyümölcsfáinkban, s ily rovarfajnál, mely oly könnyen hozzáférhető, kár volna sokáig várakozni. Ha a múlt évben hozzá kezdtünk volna, mert jó sokan voltak már tavaly is, bizonyára kevesebb hernyó fogyasztotta volna ez idén gyümölcsfáink leveleit.

Megemlítem itt még azt is, hogy más lepkék is vannak, melyeknek hernyói a gyümölcsfákon kártékonykodnak. Így nevezetesen Kolozsvárt a galagonya pillangón kívül különösen a *Liparis chrysoorrhoea* és *Gastropacha neustria* (gyűrűs hernyó) szokott legnagyobb számban szerepelni. E két hernyó az idén is jókora mennyiségben van képviselve; sőt a jelen évben a cserebogarak nagy száma is járult a gyümölcsfák leveleinek fogyasztásához.

Dr. Szaniszló Albert.

Egy üdvös intézkedés.

Zilah város hatósága a pillangók pusztítóit jutalomban részesíti. Egy liter pillangóért 5 krt fizet. Van mit szedjenek bővön; bár merre tekintünk, mint a sűrűn hulló hópelyhek szállongnak a levegőben. Jövőre ajánljuk a hatóságnak, hogy a hernyó-pusztítás iránt ne csak adja ki a rendeletét, hanem a hanyagokat, kiméletlenül, büntesse is meg s az így begyűlt büntetéspénzt ossza ki aztán a pillangók pusztítóik között. (Szilágy.)

Tortrix fellépése Sopron vidékén.

A soproni kereskedelmi és iparkamara a kerületében fekvő községekhez, következő felhívást intézte:

Verseczen tavaly a „Tortrix Pilleriana“ nevű lepke hernyója óriási pusztítást vitt véghez, a szőlőkben mintegy 1500 holdnyi területet annyira elpusztítván, hogy ott nemcsak szőlő nem termett, de júniusban sem levél, sem fiatal venyige nem volt található és az egész területnek oly külseje volt, mint tél közepén.

E félelmes hernyóról idáig még kevés volt hallható Magyarországon és vélni lehetett, hogy az Verseczen kívül talán elő sem fordul; azonban a kamara csak imént legújabbán a magyar-óvári felsőbb gazdasági tanintézet tanáraitól azon értesítést nyerte, hogy az már Mosonymegyének több vidékén jelentkezett; szintugy tudomására jutott a kamarának, hogy a „Tortrix Pilleriana“ a sopronyi és ruszti, ugy más fertővidéki hegységekben is tömegesen észleltetett.

Feltehető tehát, sőt valószínű, hogy ezen hernyó kamarai kerületünknek más vidékein is előfordul. Lehet, hogy eddig

nagy kárt még nem okozott, de épen azért kell, hogy már most kiirtassék, mert most még csekély költséggel minden további baj megelőzhető, míg ellenben, ha most hozzá nem látunk, néhány év múlva ezen szép, sok bort termesző területnek szőlőhegyeit ugyanazon veszély érheti, mint a versceziket.

Ennek következtében a községeket önnön érdekükben ezen veszedelmes hernyónak előfordulására figyelmeztetjük, őket sürgősen felkérve, miszerint a területükön lévő szőlőket gondosan megvizsgáltassák és ha találatik, ezen hernyónak összegyűjtését és elégetését eszközöltessék.

E hernyónak létezéséről igen könnyen meggyőződhetni. Hossza mintegy 2 cm-ter, feje fekete, teste világos zöld, az oldalokon egyes fehér pontokkal és a test-gyűrűkön egyes szőrökkel. A hernyót magát csak akkor látni, ha a szőlőlevél, melyet fölemésztés előtt rendetlenül összegöngyölyít, szétnyitattik. Az akkor szembetűnő hernyó még azon sajátossággal is bír, hogy igen gyorsan tud hátrafelé haladni. A megtámadott leveleket nem nehéz megtalálni, mert — habár egészen rendetlenül — össze vannak göngyölyítve és rendszeren lankadtak s hervadtak, mert a hernyónak az a tulajdonsága van, hogy az esetben, ha a levél nagy, vagy kemény, a levél szárát félig elrágja, ez által az összegöngyölyítést könnyebben eszközölhetvén.

Az irtásnál oly módon kell eljárni, hogy a levelek összeszedetnek, zsákba vagy köténybe rakatnak és ha már sok van együtt, elégettetnek.

* Az összeszedés természetesen csak akkor használ, ha az összes szőlőgazdák által teljesítettik; az egyesek tevékenysége sikerre nem vezet.

Könyvismertetés.

„Gazdasági jogisme, a gazdasági tanintézetek növendékei és a mezei gazdák szükségletéhez alkalmazva“ írta Dr. Haller Károly kir. egyetemi ny. r. tanár és a kolozs-monostori gazdasági tanintézetben az agrariális törvények k. tanára. A földmívelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. ministerium által segélyezett kiadás. Budapest, Franklin társulat 1877.

Magyar irodalmunk terén elsőnek jelent meg az itt megnevezett munka, a mely a földbirtokra és a mezei gazdaság különböző ágaira vonatkozó törvényeinket és a kormányrendeleteket rendszerbe foglalva ismerteti.

A tudomány széles mezején bárminő irányban — a hol hézagok vannak — a kezdeményezés és útattörés, már magában is érdemét képezi az írónak; és ha emellett még céljának is megfelel a mű, akkor kétszeresen igényelheti a szerző a közönség elismerését.

Dr. Haller Károly „gazdasági jogisméje“ általában megfelel a kitűzött céljának s azért ezen gazdasági szaklap terén, ha bár későn is, szívesen adhatni kifejezést az elismerésnek, úgy a kezdeményezésért, mint magáért a szükséglet pótló műért, a melyet nemcsak a gazdasági tanintézetek növendékei; hanem az egész gazdaközönség előnyösen használhatnak, legalább annyi jog és törvényismeret megszerzésére, a mennyivel hazánkban minden mivel gazdának birnia kellene.

A gazdák életük legnagyobb részét az agrariális viszonyok között töltik el; szükséges tehát, hogy az ezen viszonyokat jogilag alakító és meghatározó szabályokat is ismerjék.

Ezen szükségesség okozta, hogy gazdasági tanintézetünk tanrendében a tantárgyak között az agrariális törvények is helyet foglalnak. Dr. Haller Károly ismertetés alatt álló művében, a gazdasági intézetek növendékei számára jó tankönyvet és a gazdaközönség számára kellő tájékozást nyújtó, czélszerű kézi könyvet nyújtott.

A 12 ivre (nagy nyolczadrét) terjedő és a jó nevű „Franklin“ társulatnak becsületére való munkának rendezését tekintve, szerző feldolgozott anyagát a „Bevezetésen“ kívül összesen hat „részbe“ és egy kis függelékebe osztotta be.

A „bevezetésben“ egy rövid történeti áttekintésnek előre bocsátása és a mezőgazdasági törvények fogalmának és körének meghatározása után szerző az

„Első (általános) rész“

két első fejezetében alapfogalmakat ad a jogról, törvényről, köteleességről és mindezeknek szokásos felosztásairól; valamint a törvény hatályának kezdetéről és megjelöli a jog forrásait.

Nem irván itt kritikát, hanem egyszerű ismertetést, készséggel elismerem, hogy fogalom-adásai rövidek, szabatosak és oly világosak, hogy a nem szakjogászok által is könnyen fel-foghatók.

A második (különös) rész

négy fejezet alatt a dologbani jogukat (jura in re) adja elő. És pedig az I. fejezet, a birtokjogot ismerteti. A II. fejezet alá a tulajdonjog van foglalva, nagyobbára az ausztr. polg. tk. alapján, röviden és szabatosan ismertetvén annak szerzését úgy az ingó, mint az ingatlan dolgokra nézve, utóbbiaknál kiterjeszkedvén: a telekkönyvi intézvényre és a telekkönyvi bejegyzések különböző nemeire és ezek jogihatályára. Kifejti a tulajdonnal járó jogokat és megszorításokat, tekintettel főként a kisajátítás eseteire és ennek törvény által történt szabályozására. Ezek után áttér a megszüntetett urbéri kapcsolatból fennmaradt jog és birtok rendezésre. Ismerteti a pusztá telkek maradvány-földek, foglalások, erdei és nádbeli haszonvételek, irtványok, telepítvények, nem különben az erdő és legelő elkülönítések, tagosítás és arányosítás sat. szabályozását, valamint a tulajdon tartozékát képező kisebb királyi haszonvételeket: italmérés, malom tartás, vám-, rév- és vásártartás jogokat, folytonos tekintettel a mennyiben különböző intézkedések állanak fenn, a magyarországi és az erdélyi részekre. Majd a vadászati, halászati és a vízjogot tárgyalja, tekintettel ez utóbbinál a vizeknek a bányaiipar szempontjából való szabályozására, a parttulajdonosok jogaira és köteleességeire és a víz szabályozási társulatokra általában, a vízrendőrségre, a belvizek levezetése körüli eljárásra, a hajózásra és a tatarozás rendezésére stb.

A III. fejezetben a zálogjogot, a IV. fejezetben a szolgalmakat ismerteti.

A harmadik részben a követelési jogot adja elő a szerző.

A negyedik rész a mezőgazdaság emelésére és védelmére szolgáló intézkedéseket tünteti elő. Az I. fejezet alatt különösen az erdőművelésre fordítván figyelmét. A III. fejezet különösen a mezei rendszettel és az erre vonatkozó szabályok ismertetésével foglalkozik, míg a III. fejezet a föld javítására, a földművelés serkentésére; valamint a növényekre s különösen gyümölcsfákra, szőlőkre, dohányra sat. kártékony állatok, rovarok és hernyók irtására vonatkozó intézkedéseknek ismertetésére van szánva.

Az ötödik rész fejezetei alatt a gazdasági állattenyésztést tárgyazó intézkedések (u. m. ló, szarvasmarha, juh, sertés, hal, méh, selyem-, házi nyul és szárnyas állatok tenyésztése előmozdítására tartozók) vannak előadva, valamint az állategészség-, rendőri és az állat járványbetegségek esetében való eljárást megszabó és az egyes állati betegségekre vonatkozó különös szabályok.

A hatodik rész két fejezete alatt, a közterheket u. m. a közmunkákat és a közadókat és ezeknek különböző neveit ismerteti a szerző. Végül a függelék alatt a földhitelről és az annak kielégítésére szánt intézkedésekről, a biztosítási és az úrendőrségi ügyről tárgyal.

Általában véve az egész munka népszerű, szabatos irállyal bír, nyelve jót. Elég rövid arra, hogy céljával összeütkezésbe ne jöjjön és elég terjedelmes arra, hogy a nem jogász közönség is az általános részben elegendő alapot nyerjen, a különös részben feldolgozottaknak haszonnal való tanulására és megértésére.

Ezek után az itt röviden ismertetett művet úgy a gazdasági tanintézetek növendékeinek, mint a t. gazdaközönségnek a legmelegebben ajánlhatom.

Dr. Kolozsvári Sándor.

Egyleti mozgalmak.

Választmányi ülés 1878. június 3-án.

Tartatott Báró Huszár Sándor alelnök elnöklete alatt. Jelen voltak: Szabó József alelnök, Gr. Teleky Gusztáv, Tóth Zsigmond, Tompa Károly, Szentgyörgyi József, Filep István Csulak Dániel és Walter Lajos egyleti helyettes titkár.

86. Május 6-án tartott ülés jegyzőkönyvének telolvasása, — a jelen ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Tóth Zsigmond, Csulak Dániel és Filep István tagtársak kéretnek fel.

87. Ministerium 5707. sz. a. megküldi az évenként megtartani szokott „erdészeti államvizsgák“ körül követendő eljárásra és az ezen vizsgák rendszerére vonatkozó szabályzatot tudomásvétel végett, — tudomásul szolgál.

88. Besztercze-naszódmegyei tanfelügyelő, a datki és alsó-rákosi iskolaszék elnöke köszönetet mondanak az egylet által a tanítók közt kiosztás végett küldött 1877. évi „Erdélyi Gazda“ teljes számu példányaiért, — tudomásul vétetik.

89. Bánfalvi méhész-egylet f. é. május 20-án tartandó közgyűlésére meghívja az egyletet, — tudomásul szolgál.

90. Pozsonymegyei gazdasági egylet felhívja egyletünket, hogy a Dr. Entz Ferencz által 1868. évben kiadott „Ujabb-

kori magyar gazda“ című könyv még készletben lévő 1200 példányából 20 krra leszállított áron megrendelést tegyen s ennek egy példányát megküldi, — az egylet a tagokkal együtt 60 példányuk megvételét elhatározta.

91. Ministerium 9904. sz. a. a gazdasági tanintézetek fejlődése és állásáról a képviselőház elé tett előterjesztésének 2 példányát az egyletnek megküldi, — köszönettel fogadtatik s a könyvtárba helyeztetik.

92. Az aradi kereskedelmi- és iparkamara jelentése a kerületét képező Arad-, Békés-, Csanád- és Hunyadmegyének, továbbá Arad sz. kir. városnak általános gazdasági, kereskedelmi, ipari és forgalmi viszonyairól 1877-ben, — tudomásul vétetik.

94. Ministerium 11681. sz. a. Fintaházi Báthy Gábor panaszát véleményezés végett megküldi az egyletnek, — a magas leiratnak elég fog tétetni.

95. Felolvasatott a szőlészeti szakosztály véleménye Báthy Gábor és érdektársai által szőlészeti pályakérdések kitűzése iránt a ministeriumhoz benyújtott felterjesztésre, úgy szintén Báthy Gábornak a gazdasági egylethez benyújtott Fekete Pál vándor tanár által a szőlőművelésről irt munkájának bírálatáról, — a választmány a szakosztály véleményét magáévé teszi s azt Báthy Gábor urnak másolatban megküldi.

96. Báró Szentkereszty György megküldi az egyletnek szőlőépités, művelés és pinczekezelésről irt munkáját, — köszönettel fogadtatik.

97. A kolozsvári méhész-egylet nevében Szentgyörgyi József tagtárs felkéri az egyletet, hogy miután a múlt télen a nevezett méhészegyletnek több száz kasnál megpondrosodás következtében elpusztult, sziveskedjék a nagyméltóságú ministerium által 1872-és 1873. évben a méhészet előmozdítására utalványozott 849 frtból eddig még fel nem használt 86 forintot a kolozsvári méhészegyesületnek rajok beszerzésére átengedni, — a választmány felkéri a kérelmezőt, hogy kérését írásban indokolva adja be.

Hitelesítik:

Tóth Zsigmond, s. k.

Csulak Dániel, s. k.

Filep István, s. k.

Báró Huszár Sándor

egyleti alelnök.

Walter Lajos,

egyleti helyettes titkár.

Közmondások.

Pünkösdkor elvész a bunda.

Esős pünkösdkor után vig disznótör.

A pünkösdi melegben, hizik az uzorás.

Pünkösdi eper, bórral telt cseber.

Pünkösdi hó, nem kell hordó.

Az urnapi esőnek ne örvendj.

A milyen a kanikulának eleje, olyan az utolja.

Esős kanikula után, esőként hullhatnak könnyeid.

A kánikulai északi szél olyan, mint a vénaszonnyok dadogása, kellemetlen, de nem tart sokáig.

Ébner Sándor.

Időjárás.

— Orbán napja, (május 26.) melytől szőlősgazdák, vinczellérek majdnem egy tartanak, mint a három fagyos szenttől, tavaszi napfényben, enyhe meleg léggel mosolygott. — Régi hagyomány következtében, mindig lesni szokták e nap (május 25.) időjárását. Ha az idő tiszta, derült: akkor jó bort jósolnak; ha esik, akkor rossz szüretet. A régi világ börttermelő népei e jóslat szerint ünnepelték szent Orbánt, a maga nevénapján; ha meleg verőfényrel jött: akkor szobrát kivitték a piacra, posztóval leterített asztalra állíták, lombot és virágot szórtak köréje s jó bõrral locsolták meg; de ha hideg, esős, vagy éppen fagyos időt hozott, szemetet, sárt dobáltak rá és piszkos vízzel önték le. Így büntették a hálátlant, mert hát szent Orbán sokkal tartozik a szőlőhegyeknek. Ő valaha, vagyis a negyedik század elején, gazdag, előkelő szülőktől származott, fiatalon pap lett, később püspök, ki 375-ben részt vett a velenzei zsinatban s a rá következő esztendőben halt meg. Nem azért lett a bor és vinczellérek védszentje, mintha tán a szőlőművelés terén szerzett volna érdemeket, vagy tán, mert ő is olyan Orbán vala, kinek „vidám hajnal pirult az orrán.“ Teljességgel nem; ő korántsem volt valami keresztyénvilági Bachus, hanem a keresztyének üldözése elején őt fenyegető ellenség zaklatta, melynek dühétől egy szőlőhegy mentette meg életét. Ezért hálából őrizi a szőlőt a jégtől, a bort a megegzetedsédtől. Ime az ok, a miért a régi nép megis követelte tőle, hogy jól őrizze; különben kikapott tőle nyílt utcán. Tegnap virágot érdemelt volna. (Szol.-Doboka.)

Jégverés. Mult héten Szilágymegeye északi részében nagy vihar dühöngött s Bogdándon a jég a mezei terményeket, különösen pedig a szőlő gyenge hajtásait teljesen tönkretette. (Szilágy.)

— Marosvásárhelyt az Unomáj (Ünömál?) és Bodonhegy nevű szőlőket a május 21-iki jég megrongálta. (Marosvidék.)

Vidéki gazdasági tudósítások.

Sz.-Fenes 1878. jun. 3.

Őszbuza kitünő szépen mutat és a hosszas szárazságot eddig jól kiállotta. — Őszrozs jó; az ugar földekben és kellő időben vetettek, mind jól mutatnak; a késői törökbuza után vetettek gyengébbek, ritkák; de ezek közül is a jól rostált magból való vetések megfelelők — Tavaszi szalmások: buza, árpa, zab, búkköny, borsó, lencse, jól keltek ki; eddigelé a szárazságot túrik. — Törökbuza a korai vetések kelése egyenletlenebb, a későbbi kielégítő; kikapálva vannak. — Burgundi répa jól kelt és kapálva van. — Luczerna: első vágás közepes; nem a rendes bő termést adta, — Rétek: gyérek, kevés szénatermésre lehet kilátás. — Gyümölcs: barack, szilva, körtvetermés mutatkozik; alma csaknem semmi. — Szarvasmarhák, juhok, sertések, egészségi állapota kielégítő; legelő eddig volt. — Napszámviszony, az eddiginél olcsóbb és elegendő található. — A nagy szárazság azonban mindenre nagyon kártékony lehet, ha az eső még késik; egy kevés eső azonban még mindenre jótékonyan hathat, a rétermés kivételével. — Időjárás változékony: meleg és hives ugyan egy napon. Szabó József.

Szász-Régen, 1878. május 31.

Tavaszi vetést jó sikerrel bevégeztük; az ugarlás kezdetét vetete. Ugy tavaszi, mint őszi vetéseink dús termést ígérnek és remélhető, hogy a közelebről hullott esők folytán gyér füveink tömöttödni fognak. Nagy reményekkel kecsegtető szőlőinkben sok püsztitást tett a cserebogár. Megapadt gazdasági állataink jól telelték és tavaszi legelőjük is bőven van. Közelebről lefolyt májusi vásárunk alkalmával, meglehetősen számmal volt a behajtott szarvasmarha; ezekből a hizlálásra alkalmas kinőtt ökrök és jóra menendő 2 éves tulokok jó árban keltek el. Eladatott ló és szarvasmarha összesen 3976 darab. Szesgyáraink a törökbuza részint az Alföldről, részint Bukovinából 9 frt 20 kron; a rozsozt az Alföldről 9 frt 30 kron veszik metermázsáját, ide szállítva; szükségletök havonként 50—60 ezer forintra rug. Összesen eddigelő több, mint 300,000 forint ment el vidéküinkről gabonáért, mi az évek óta ily nagy mérvben seha sem tapasztalt penzhiány okát magyarázza. Schuller Dániel.

Cserhalomtáj, 1878. május 28.

Mártius első felében már elkezdtünk szántani, de e hó közepe havat, fagyot hozott s a rozsvetéseket megrongálta. Aztán beütött a szárazság; lehetett vetni folyvást. De a későbbi törökbuza-vetések nedvesség hiánya miatt ritkán keltek. Egy pár esőt kaptunk, de pásmáson jött s némely határ alig kapott valamit. A buzavetéseknek csakugyan elég volt. Szőlő és gyümölcstermésünk nagyszerűen mutatkozik, de ez utóbbi csak ott, hol a hernyófészkeket leszedték pl, Kerlészi járásban. Szénánk kevés lesz. Házi állataink egészségesek; legelőjük elég van. A gabona ára hanyatlott, minek oka a Bukovina felől behozott temérdek törökbuza. Méheinknek se kedvező a száraz szeles idő. Vályi Elek.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.

Hirdetések.

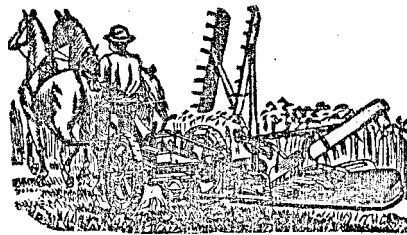
Pénz-kölcsönök

a birodalom bármely részében, telekkönyvezett földbirtokra 1000 frttól kezdve bármily magas összegig 5 és 6% kamat mellett törlesztésre és 5000 frton felülieket még előnyösebb feltételek mellett gyorsan eszközölk, bővebb felvilágosítással készséggel szolgálók. Bekeblezett terhek kifizetését szintén eszközölk.

(6) (20—26)

Voith Gergely.

Kolozsvárt, párisuteza, 19. sz. saját ház. (Értekezhetni személyesen vagy posta útján naponta d. u. 1—4 óráig)

Friedländer és Frank

(25.) Bécs, III. hintere Zollamstrasse (6—8.)

ajánlják és felelőség mellett szállítanak a közeledő évad alkalmára:

1. „Champion“ kombinált kaszáló és arató gépeket.

2. Amerikai szénagyűjtőket, egy lóra, 54 bűvelyk átmérőjü nagy kerékkel.

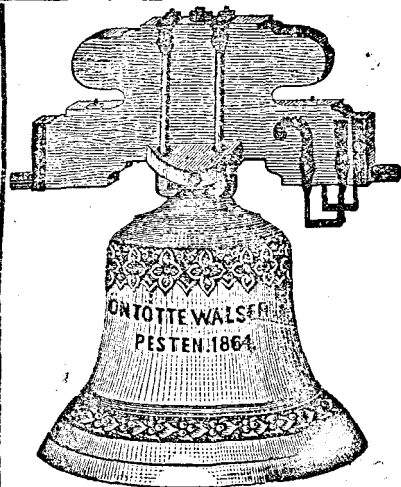
3. „Richardson“ amerikai szénaforgatókat és burgonyarakó gépeket.

Rendeléseket átvesz és legezlszerűbben eszközöl ügynök SUCHAN VENCZEL gépész Kolozsvárt, kül-magyar utca 42 sz.; ki minden nemű gépeket igazításra átvesz.

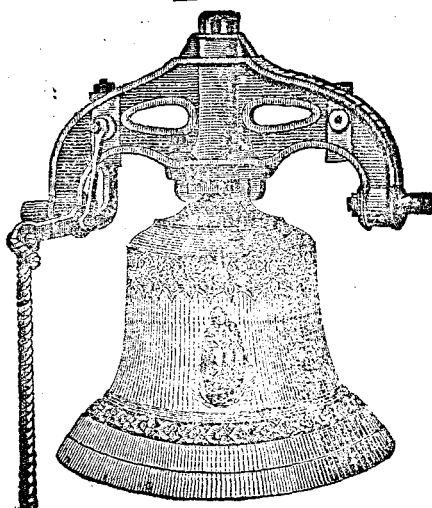
Árjegyzéket kívánatra ingyen és bérmentve küldök.

Tömlő-orosk, kovács-fuvók, takaró-ponyvák, tized mérleg és súlyok.

kerti- és kézi fecskendők, tüzi vedrek, pemeték, toló- és mászó létrák

Harangok
fa és vaskalappal.
Tűzoltó szerelvények.
Borlehúzó gépek
teljesen felszerelve.
Gummi és kender
tömlők, gummi kö-
penyegek.
Szivattyus és házi
kutak, azonkívül

rugany-mérga és guttaperga áruk minden czéjra, nevezetesen lapok, szellentyűk, zárkarikák, zsinórok

szerelő és javító műhelye; elvállal kutak, gépek és vízvezetések berendezését és javítását (23-52.) (3.)

WALSER FERENCZ első magyar gép- és tűzoltó szerek gyára, harang és érczöntöde Budapesten, főkraktár Kolozsvártt, bel-monostor utca 12. szám.

villanyos házi és szoba-távirádák, vezetékek tűzoltó egyletek részére

Piaczi árak.

A heti vásár		Egy hectoliter (=70 kupa)						100 kilo		1 köbméter	1 kilo
helye	napja	tiszta buza	felegy buza	rozs	árpa	zab	lőrökbuza	szőna	szalma	tüzifa	marhahús
á r a k r a j c z á r o k b a n											
Beszterce	febr. 27.	840	650	—	—	300	625	240	75	300	28
Brassó	mart. 15.	950	700	615	570	285	530	220	130	360	36
Csik-Szereda	april. 24.	1025	800	665	575	350	620	280	100	170	28
Décs	máj. 23.	750	690	510	—	240	525	300	100	200	36
Déva	dec. 28.	1100	700	950	—	860	720	260	180	220	36
Érzsébetváros	mart. 16.	900	700	675	—	350	600	300	160	300	34
Fogarás	jan. 25.	900	880	720	—	300	600	220	130	350	34
K.-Fehérvár	máj. 25.	910	906	650	—	—	630	390	170	310	42
N.-Sz.-Miklós	jun. 1.	1000	775	665	600	275	625	165	95	—	32
Kolozsvár	jun. 6.	780	—	600	—	260	618	240	140	300	42
M.-Vásárhely	mart. 25.	900	750	650	560	525	650	300	100	350	34
Nagy-Ényed	jan. 4.	850	675	550	—	280	525	240	80	180	32
N.-Szeben	jun. 24.	890	760	620	600	320	650	180	100	320	40
Segesvár	febr. 21.	930	700	650	—	280	600	150	90	180	32
S.-Sz.-György	máj. 27.	900	800	620	500	320	540	250	150	250	36
Szamosújvár	febr. 11.	930	675	605	—	260	640	360	70	400	30
Sz.-Régen	máj. 30.	825	675	600	312	312	625	270	140	230	34
Sz.-Udvarhely	jun. 4.	1000	825	750	—	300	600	160	40	180	28
Torda	jan. 27.	850	700	650	400	250	550	250	36	320	36
V.-Hunyad	mart. 30.	920	800	720	—	300	620	180	100	200	36

Mellékletek

100 darabonként 1 forint 40 kr-ával számíttatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül totszós szerint akarhányszor változtathatják.

Az „Erdélyi gazda“ hirdetési díjszabályzata.

A kívánt tér megnevezése	1 1-3 1-6 1-12 1-18 1-24 1-30 1-36 1-42 1-52										
	széri hirdetésnél										
	fizetendő forint										
16/16 v. egész oldal	8	24	45	65	120	160	180	200	220	260	
8/16 v. fél "	4	12	23	33	60	80	90	100	110	130	
4/16 v. negyed "	2	6	12	18	30	40	45	50	55	65	
2/16 v. nyolczad oldal	1-50	4-50	8	12	16	22	24	26	28	33	
1/16 v. tizenhatod "	1	3	4	6	8	11	12	13	14	17	

Ezenkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai és lapunk t. előfizetői

25% vagyis egy negyedrészt engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésakor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.